

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN KLİNİK HEMŞİRELERİN EĞİTİMLERİNE VERDİĞİ KATKIYA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

*Opinions of Nursing Students About Clinic Nurses's Contributions
Related to Their Clinical Education*

Melahat AKGÜN KOSTAK¹, Tuğçe ARAS², Özlem AKARSU³

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin, klinikte çalışan hemşirelerin eğitimlerine katkıları konusundaki görüşlerini belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Yöntem: Araştırma Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören, klinik uygulama deneyimi olan, araştırmaya katılmayı kabul eden, 2., 3., ve 4. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirildi. Tanımlayıcı tipte olan bu araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu ile toplandı. Verilerin analizinde sayı, yüzdeler, dağılım, ortalama, standart sapma ve ki-kare testi kullanıldı.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin sadece %20.6'sı hemşirelerin eğitimlerine katkı sağladığını, %47.9' u hemşirelerin öğrencilere karşı ilgisiz olduğunu, %23.6'sı olumsuz tutum sergilediğini, sadece %28.5'i olumlu davrandığını ve yarısından çoğu (%66.1) mesleği sevme/sürdürme konusunda hemşirelerin kendilerini olumsuz etkilediklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sadece %5.5'i hemşirelik bakımı konusunda hemşirelerin kendilerine iyi rol model olduklarını düşünmektedir. Öğrencilerin sınıfları ve cinsiyetleri ile hemşirelerin eğitimlerine katkı sağladığını düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu (p<0.05) belirlenmiştir.

Sonuç: Hemşirelik öğrencileri, hemşirelerin klinik eğitimlerine katkılarının az olduğunu, iyi rol model olmadıklarını ve klinik eğitimde sorumluluk almadıklarını düşünmektedirler.

Anahtar sözcükler: Hemşirelik öğrencisi, klinik eğitim, klinik hemşire

ABSTRACT

Aim: The aim of the present study was to determine opinions of nursing students about clinic nurses' contributions related to their clinical education.

Methods: Sample consisted of 2nd, 3rd, and 4th grade nursing students of Faculty of Health Sciences who had experience in clinical practice and volunteered to participate in the study. This descriptive study's data were collected by using the "Questionnaire Form" and analyzed by using number, percentage, mean, standard deviation and chi-square test.

Results: Only 20.6% of the students stated that clinical nurses gave contribution to their education, 47.9% of the students stated that nurses in the clinic is not interested in nursing students, 23.6% of students stated that nurses exhibited a negative attitude and more than half of the students (66.1%) reported that the nurses influenced them on liking the profession, negatively. In the study, only 5.5% of the students thought that the nurses were good role models about nursing care. A statistically significant difference was found between status of students' thinking about nurses' contribution to their education and students' sex and classes (p <0.05).

Conclusion: Nursing students thought that nurses' contributions are very little to clinic education, nurses were not good role models and did not take responsibility for clinical education.

Key Words: Nursing student, clinic education, clinic nurse

¹ Yrd. Doç., Dr., Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü-EDİRNE

² Lisans Öğrencisi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü-EDİRNE

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği-EDİRNE

Yazışma Adresi

Yrd. Doç.Dr. Melahat AKGÜN KOSTAK

Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü-EDİRNE

e-mail: akgunmel@yahoo.com

Tel: 02842133042

Geliş tarihi/Received:12/01/2012 ; Kabul tarihi/Accepted:05/06/2012

GİRİŞ

Hemşirelik eğitiminde klinik uygulama, eğitim sürecinin önemli bir bölümünü oluşturur. Klinik deneyim, öğrenciye teoriyi uygulamaya aktarma ve öğrencilikten profesyonelliğe geçme fırsatı veren bir eğitim sürecidir (Akyüz ve ark. 2007; Keser ve ark. 2008). Bu eğitim sürecinde, öğrenciye hemşirelik mesleği için kuramsal bilgiler verilir ve öğrencilerin bu bilgileri uygulama alanlarında beceriye dönüştürmeleri hedeflenir (Keçeci ve Taşocak 2009). Öğrenimin hedefleri doğrultusunda seçilen klinik ortamlar öğrencilerin gelişimine olumlu katkıda bulunmaktadır. Klinik alanlar öğrenciye rol modellerini gözlemlene olanağı sağlaması açısından da önemlidir (Karaöz 2003). Araştırmalar iyi hemşire eğiticilerin, hemşirelik uygulama ve eğitiminden zevk alan, iyi klinik becerilere sahip ve eylemlerinin sorumluluğunu alan rol modelleri olduğunu göstermektedir (Karaöz 2003; Keçeci ve Taşocak 2009).

Klinik eğitimin etkinliği, fizik ortam, öğretim elemanları, klinik hemşireleri ve sağlık ekibinin diğer üyeleri gibi birçok faktörden etkilenmektedir (Erenel ve ark. 2008). Öğrenciler için elverişli öğrenme çevresinin yaratılmasında, başta eğiticiler olmak üzere, klinik hemşirelerine, sağlık ekibinin diğer üyelerine, okul-hastane yöneticilerine ve öğrencilere önemli sorumluluklar düşmektedir (Aytekin ve ark. 2009; Gözüm ve ark. 2000; Karaöz 2003). Öğrenci hemşirelerin eğitiminde öğretim elemanlarının klinik hemşireleriyle işbirliği önemli olup, hemşireler öğrenci hemşirelere örnek olmaktadır (Konak ve ark. 2008). Klinikte öğrenciler, sağlık ekibi üyeleri, özellikle de kendi meslektaşlarından kabul ve destek gördükleri oranda eğitim etkinliklerinden doyum sağlamaktadır (Eskimez ve ark. 2005). Uygulamalı eğitimin başarısı, öğrenci eğitimine katkıda bulunmaya istekli servis hemşiresi ve sağlık ekibinin olduğu klinik ortamlara bağlıdır (Konak ve ark. 2008). Fadıloğlu ve arkadaşları (1997) hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamada hemşire ve diğer sağlık ekibi elemanlarından anlayış ve hoşgörü görememekten rahatsız olduklarını belirlemiştir. Elçigil ve Sarı (2011) öğrencilerin klinik ortamda ekip üyeleri ile iyi ilişkilerinin olmasının öğrenmelerini olumlu etkilediğini, kendilerini ekibin üyesi olarak hissettiklerinde daha çok motive olduklarını ve öğrenmeye daha istekli olduklarını belirlemiştir.

Klinik uygulama alanlarında rol modelleri, taklit davranışlardan daha ileri bir durum olup, öğrencinin gelişimini etkileyen önemli bir faktördür (Akyüz ve ark. 2007). İyi bir rol modeli yeterli bilgi ve beceriye sahip olmalı, öğrencileri yetişkin bireyler olarak

görmeli, öğrenmeye yardım edici bir atmosfer içinde çalışmalı, öğrenciye uygulamalar sırasında bilgi vermeli, soru sormasına izin vermelidir (Akyüz ve ark. 2007; Eskimez ve ark. 2005). Ayrıca iyi bir rol modeli, eğitimin hedeflerini bilmeli, öğrencinin eğitim gereksinimlerini karşılamak için ekip üyeleri ile işbirliği yapmalı, iletişim ve liderlik becerilerine sahip olmalı, öğrencileri kritik düşünme ve bakımı farklı durumlara yansıtma gibi konularda yönlendirmeli ve iyi bir kaynak kişi olmalıdır (Akyüz ve ark. 2007; Eskimez ve ark. 2005; Keçeci ve Taşocak 2009). Klinik hemşirelerinin profesyonelliğin gerektirdiği tüm özellikleri taşıması gerekir (Gözüm ve ark. 2000). Akyüz ve arkadaşları tarafından hemşirelerle yapılan bir çalışmada (2007) hemşirelerin %77.6'sının kendilerini rol modeli olarak gördükleri, %46.9'unun kendilerini işlerinin gerektirdiği bilgi ve beceriye sahip buldukları ve bu nedenle rol modeli olabileceklerini ifade ettikleri belirlenmiştir. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, klinik ortamda çalışan hemşireler, öğrenci eğitiminde önemli bir konumda olmalarına karşın, bazı hemşireler bunu bir mesleki sorumluluk olarak görmemekte ve öğrencilerinin varlığının işlerini engellediğini düşünmektedirler (Akyüz ve ark. 2007; Aytekin ve ark. 2009; Bayık ve Altıntop 1999; Çelikkalp ve ark. 2010; Erenel ve ark. 2008). Bu sorumluluğu üstlenmeyen hemşireler öğrenciye rol modeli olma, öğrencilerle ve eğiticilerle olumlu iletişim kurma yönünden yetersiz olabilmektedir (Karaöz 2003). Akyüz ve arkadaşlarının (2007) klinik hemşirelerle yaptıkları araştırmada; hemşireler klinik eğitimden ilk olarak dersin sorumlu öğretim elemanının, ikinci olarak da servis sorumlu hemşiresinin sorumlu olması gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı araştırmada klinik eğitimde öğrenciden sorumlu olduğunu düşünen hemşire oranı %35.8 olarak bulunmuştur. Erenel ve arkadaşlarının (2008) yaptıkları çalışmada ise, hemşirelerin büyük bölümün kendilerini öğrenci eğitiminden sorumlu olarak gördükleri belirlenmiştir. Bayık ve Altıntop'un çalışmasında (1999) hemşirelerin %20.7'sinin çok, %53.1'inin orta derecede olmak üzere %73.8'inin klinik eğitime katkıda bulduklarını ifade ettikleri belirlenmiştir.

Uygulamalı öğrenim alanları olarak seçilen kliniklerdeki hemşireler, hemşirelik öğrencilerinin eğitiminde ve denetiminde eğitici hemşirelere yardımcı olmalıdırlar. Böylece, öğrenci hemşirelerin kendilerine rol modeli olarak görecekları hemşirelerin davranış özellikleri ön plana çıkmaktadır (Eskimez ve ark. 2005; Taşçı 2006). Günümüzde hemşireler öğrenci eğitimine uygun ortam sağlamak konusunda yasal bir sorumluluğa da

sahiplerdir. Resmi Gazete’de 8 Mart 2010 tarihinde yayınlanan 27515 No’lu Hemşirelik Yönetmeliği’nin “Hemşirelerin Görev Yetki ve Sorumlulukları” Madde 6/g bendinde “Hemşirelikle ilgili eğitim, danışmanlık, araştırma faaliyetlerini yürütür. Toplumun, öğrenci hemşirelerin, sağlık çalışanlarının ve adaylarının eğitimine destek verir ve katkıda bulunur”, Madde 9/e bendinde Başhemşirelerin görev yetki ve sorumlulukları ile ilgili “Öğrenci hemşirelerin eğitimi için uygun çalışma ortamını oluşturur, öğretim elemanları ile işbirliği yaparak okul-hastane işbirliği sağlar”, Madde 10/i bendinde sorumlu hemşirelerin görevleri arasında “Öğrenci hemşirelerin eğitiminde uygun eğitim ortamı sağlar.” ifadeleri yer almaktadır. Klinik öğretim sırasında öğrenciler ve hemşireler arasında beklenen işbirliği ve uyumun zaman zaman aksadığı yapılan araştırmalarda görülmektedir (Aytekin ve ark. 2009; Çelikkalp ve ark. 2010; Eskimez ve ark. 2005; Erenel ve ark. 2008; Gözüm ve ark. 2000). Klinik uygulamalar sırasında ortaya çıkan bu olumsuzlukların ve nedenlerinin öğrencilerin görüşlerinin alınarak saptanması ve gerekli önlemlerin alınması meslektaşlar arası iletişim ve işbirliği sağlanmasına, klinik ortamların eğitimin hedeflerine uygun hale getirilmesine katkı sağlayacaktır.

AMAÇ

Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin, klinikte çalışan hemşirelerin eğitimlerine katkıları konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla ile planlanmıştır.

YÖNTEM

Tanımlayıcı tipte planlanan bu araştırmanın evrenini bir Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören, klinik deneyimi olan 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri (N:188), örneklemi ise 13-24 Aralık 2010 tarihleri arasında derslere devam eden ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler oluşturmuştur (n:165, %87.76). Birinci sınıf öğrencileri 1. yılın 2. semesterinde klinik uygulamalara başladıklarından araştırmaya dahil edilmemiştir. Sağlık Bilimleri Fakültesi 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri 14 haftalık her semesterde haftada 16 saat klinik uygulama yapmaktadır. Klinik uygulamalardan dersin teorik bölümünden sorumlu öğretim elemanları sorumlu olup öğretim elemanı sayısının yeterli olmadığı durumlarda lisans mezunu, tercihen yüksek lisans yapmış, ilgili kliniklerde tecrübesi olan hemşirelerin klinik uygulamalarda görevlendirilmesi yoluna gidilmektedir.

Veriler araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda (Eskimez ve ark. 2005; Gözüm ve ark. 2000; Keser ve ark. 2008; Konak ve ark. 2008) geliştirilen anket formu ile toplanmıştır. Anket formu öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (sınıf, yaş, cinsiyet) ve hemşirelerin klinik eğitimlerine katkı sağlaması ile ilgili görüşlerini (ihtiyaçlarına duyarlı olma, mesleki gelişmeleri aktarma, malzeme sağlama, mesleki becerileri öğretme, mesleği sevme, iletişim, rol model olma vb.) içeren 23 sorudan oluşmaktadır. Anket formu örneklem grubuna uygulanmadan önce 15 öğrenci (2. sınıf 5 kişi, 3. sınıf 5 kişi, 4. sınıf 5 kişi) ile ön uygulama yapılmış ve gerekli düzenlemeler yapılarak son şekli verilmiştir. Araştırmanın ön uygulamasına alınan öğrenciler araştırma örnekleme dahil edilmemiştir. Araştırma için Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı ve Hemşirelik Bölüm Başkanlığı’ndan gerekli yazılı izinler alınmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış ve sözel olarak izinleri alınmıştır. Formlar gönüllü öğrencilere dersliklerde dağıtılmış, anketlerin yanıtlanması ortalama 6-8 dakika sürmüştür.

Araştırma verileri SPSS 16.0 programında analiz edilmiştir. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve hemşirelerin eğitimlerine katkı sağlaması ile ilgili görüşlerin analizinde sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma, öğrencilerin bazı özellikleri (sınıf, cinsiyet) ile hemşirelerin eğitimlerine katkı sağlaması ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesinde ki-kare testi kullanıldı.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.8±1.4, %87.3’ü kız, %33.3’ü 2. sınıf, %32.7’si 3. sınıf, %33.9’u 4. sınıf öğrencisidir.

Tablo 1. Öğrencilerin Klinik Hemşirelerin Eğitimlerine Katkı Sağlama Durumları ile İlgili Görüşleri

Görüş	Sayı	%
Eğitime katkı sağlama		
Evet	34	20.6
Hayır	29	17.6
Bazen	102	61.8
Kuramsal bilgileri uygulamaya aktarmaya yardımcı olma		
Evet	22	13.3
Hayır	45	27.3
Bazen	98	59.4
Klinik ortamda öğrencinin ihtiyaçlarına duyarlı olma		
Evet	13	7.9
Hayır	58	35.1
Bazen	94	57.0

Tablo 1. Öğrencilerin Klinik Hemşirelerin Eğitimlerine Katkı Sağlama Durumları ile İlgili Görüşleri (Devamı)

Görüş	Sayı	%
Mesleki gelişmeleri aktarmada yeterli olma		
Evet	15	9.1
Hayır	120	72.7
Bazen	30	18.2
Hemşirelik bakımı için malzeme sağlamada ilgili/ duyarlı olma		
Evet	40	24.2
Hayır	34	20.6
Bazen	91	55.2
Teorik bilgiye katkı sağlama		
Evet	17	10.3
Hayır	60	36.4
Bazen	88	53.3
Öğrencilerin hemşirelik bakımı ile ilgili sorunlarda yardım isteme durumu		
Evet	102	61.8
Hayır	9	5.5
Bazen	54	32.7
Hemşirelerin bakımla ilgili sorunlarda öğrenciye yardımcı olma durumu		
Evet	23	13.9
Hayır	33	20.0
Bazen	109	66.1
Hemşirelik becerilerini öğretme konusunda öğrenciye duyarlı olma		
Olumlu	47	28.5
Olumsuz	31	18.8
İlgisizler	87	52.7
Klinikte öğrencilerin bulunmasına karşı tutumları		
Olumlu	47	28.5
Olumsuz	39	23.6
İlgisizler	79	47.9
Mesleği sevmе/sürdürme konusundaki tutumları		
Olumlu	16	9.7
Olumsuz	109	66.1
İlgisizler	40	24.2
Öğrencilerin hemşirelerle olan iletişim durumu		
İyi	34	20.6
Orta	111	67.3
Kötü	20	12.1
Hemşirelerin öğrencilerle olan iletişim durumu		
İyi	20	12.1
Orta	108	65.5
Kötü	37	22.4
Klinik hemşireleri eğitimden sorumlu olmalı mı?		
Evet	89	53.9
Hayır	54	32.8
Bilmiyorum	22	13.3

Çalışmaya katılan öğrencilerin %20.6'sı klinik hemşirelerin eğitimlerine katkı sağladığını, %13.3'ü kuramsal bilgilerin uygulamaya aktarılmasında yardımcı olduklarını, %35.1'i uygulama alanlarındaki ihtiyaçlarına hemşirelerin duyarlı olmadıklarını, %72.7'si hemşirelerin mesleki gelişmeleri

takip etme ve aktarma konusunda yeterli olmadıklarını, %24.2'si hemşirelerin klinik alanda bakım malzemesi sağlanması konusunda duyarlı davrandıklarını, %10.3'ü de hemşirelerin teorik bilgi olarak kendilerine katkı sağladığını ifade etmiştir. Araştırmada öğrencilerin %61.8'i hemşirelik bakımı ile ilgili karşılaştıkları sorunlarda hemşirelerden yardım istediklerini, hemşirelerin sadece %13.9'unun kendilerine yardımcı olduğunu, %52.7'si hemşirelerin hemşirelik becerilerini öğretme konusunda ilgisiz olduklarını belirtmiştir. Öğrenci hemşirelerin yarısından çoğu (%66.1) mesleği sevmе/sürdürme konusunda hemşirelerin kendilerini olumsuz olarak etkilediklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler hemşirelerle olan iletişimlerini (%67.3) ve hemşirelerin kendileri ile olan iletişimlerini (%65.5) orta düzeyde şeklinde tanımlamışlardır. Öğrenci hemşirelerin %53.9'u klinik hemşirelerinin eğitimlerinden sorumlu olduğunu düşündüklerini belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin Klinik Hemşirelerinin Rol Model Olma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Görüş	Sayı	%
Hemşirelik bakımı konusunda iyi rol model olma		
Evet	9	5.5
Hayır	88	53.3
Bazen	68	41.2
Fizik görünüm (forma düzeni vb.) konusunda iyi rol model olma		
Evet	21	12.7
Hayır	79	47.9
Bazen	65	39.4
Tedavi uygulamaları konusunda iyi rol model olma		
Evet	23	14.0
Hayır	55	33.3
Bazen	87	52.7
Yürürlükte olan hemşirelik yasasının öğrenci hemşirelerin eğitimi ile ilgili maddesini bilme durumu		
Evet	78	47.3
Hayır	87	52.7

Öğrencilerin %5.5'i hemşirelerin bakım uygulamaları, %12.7'si fiziksel/dış görünüm (forma düzeni, makyaj, aksesuar vb.), %14'ü de tedavi uygulamaları konularında kendilerine iyi rol model olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin %47.3'ü yeni hemşirelik yasasının öğrencilerin eğitiminde klinik hemşirelerinin sorumlulukları ile ilgili maddesini bildiklerini ifade etmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 3. Öğrencilerin Sınıf ve Cinsiyetlerine Göre Hemşirelerin Eğitimlerine Katkı Sağlama Durumları ile İlgili Görüşleri

Özellikler	Hemşirelerin öğrencilerin eğitimlerine katkı sağlama durumları						X ² ,p
	Evet		Hayır		Bazen		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Cinsiyet							
Erkek	9	42.9	5	23.8	7	33.3	x ² =9.058 p=0.001
Kız	25	17.4	26	18.1	94	64.3	
Sınıf							
2. sınıf	9	16.4	4	9.1	42	74.1	x ² =18.983 p=0.001
3. sınıf	19	35.2	13	22.2	23	42.6	
4. sınıf	6	10.7	13	25.0	37	64.3	

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ve cinsiyetleri ile hemşirelerin eğitimlerine katkı sağladığını düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (x²=18.983, p=0.001; x²=9.058, p=0.011).

Üçüncü sınıf öğrencileri 2. ve 4. sınıfa göre, erkek öğrenciler kız öğrencilere göre klinik hemşirelerin eğitimlerine daha fazla katkı sağladıklarını düşünmektedirler (Tablo 3).

TARTIŞMA

Hemşireliğin klinik eğitiminde öğretmen elemanlarının yanısıra klinik sorumluları ve konusunda uzman hemşirelerin öğretime destek vermesi ve öğrencilere rehberlik etmesi uzun yıllardır pek çok ülkede uygulanan bir yöntemdir (Akyüz ve ark. 2007; Erenel ve ark. 2008; Gözüm ve ark. 2000). Klinik öğretim için seçilen uygulama alanları hemşireliği uygulamayı öğretmede ve bu alanlardaki klinik hemşireleri ise hemşirelik uygulamalarının doğru şekilde öğrenilmesi ve rol model teşkil etmeleri açısından önemlidir (Eskimez ve ark. 2005; Gözüm ve ark. 2000; Karaöz 2003).

Ülkemizde hemşirelik eğitiminde temel sorunlardan birisi öğrencinin teorik bilgiyi uygulamaya yeterince aktaramamasıdır. Klinik alanlarda hemşire desteğinin azlığı Karaöz (2003) tarafından bu sorunun nedenleri arasında gösterilmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin sadece %13.3'ü kuramsal bilgilerini uygulamaya aktarmaları konusunda hemşirelerin kendilerine yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. Gözüm ve arkadaşlarının (2000) yaptıkları çalışmada öğrencilerin %21'i hemşirelerin uygulamalı öğrenimlerine yardımcı olduğunu belirtirken, %65.4'ü klinik hemşirelerinin kendilerine karışmadıklarını ifade etmiştir. Akyüz ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında hemşirelerin %21.2'si klinikte işlerin yoğunluğundan dolayı öğrenci hemşirelere ayıracak zamanlarının olmadığını belirtmişlerdir. Klinik öğretim sadece öğretim elemanı ile öğrencinin birlikte yürütüldüğü bir uygulama olmayıp, öğrencinin deneyimli ve yeterli klinik hemşireleri ile yoğun ve kaliteli bağlantılar kurmasını gerektiren bir eğitim yaşantısıdır (Akyüz ve ark. 2007).

Bu doğrultuda klinik hemşirelerinin profesyonel hemşireliğin gereği olarak uygulama alanlarında hemşirelik öğrencilerine teorik bilgi-uygulama konularının paralelliğinin sağlanmasında yardımcı olmaları gerekmektedir. Konak ve arkadaşlarının (2008) hemşirelerle yaptıkları çalışmada hemşirelerin %29.6'sı öğrenci hemşirelerle çalışmanın en önemli yanının gelecekteki meslektaşlarının eğitimlerine katkıda bulunmanın mesleki doyumlarını arttırması olduğunu ifade etmektedir. Çelikkalp ve arkadaşları (2010), öğrencilerin eğitim süreçlerinin daha iyi olması için "uygulama alanının niteliğinin daha iyi olması" gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Bu çalışmada öğrencilerin sadece %24.2'si klinikte hemşirelerin kendilerine bakım malzemesi sağlanması konusunda duyarlı olduklarını düşünmektedirler. Konak ve arkadaşlarının (2008) hemşirelerle yaptıkları çalışmada hemşirelerin %19.4'ü öğrenci hemşirelere gereksinim duydukları malzemeleri temin etme konusunda yardımcı olduklarını, Çınar ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında da öğrencilerin %24.4'ü hemşirelik eğitiminde araç gereç eksikliği olduğunu belirtmiştir. Aydın ve Argun'un araştırmalarında (2010) ise öğrencilerin %51'i hastanedeki malzemelerden kolaylıkla faydalanabildiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgular bize öğrencilerin kliniklerde yaşadığı malzeme eksikliğinin ancak bir kısmının hemşireler tarafından giderilebildiğini ve bu durumun uygulamalı eğitimlerini olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Araştırmada hemşirelik bakımıyla ilgili karşılaştıkları sorunlarda hemşirelerin kendilerine yardımcı olduklarını ifade eden öğrenci oranı çok azdır (%13.9). Aydın ve Ar-

gun'un araştırmasında (2010) klinik uygulamalarda hemşirelerden yardım aldıklarını ifade eden öğrenci oranı %16.1'dir. Bu bulgular, klinik uygulama alanlarında motivasyonun eğitim sürecine katkısı düşünüldüğünde, uygulamalar sırasında hemşirelik bakımı ile ilgili karşılaştıkları sorunlarda hemşirelerden destek alamayan öğrenci hemşirelerin motivasyonlarının olumsuz yönde etkileneceği düşünülebilir.

Öğrencilerin çoğu (%72.7) hemşirelerin mesleki gelişmeleri takip etme ve aktarma konusunda yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Gözüm ve arkadaşlarının (2000) çalışmasında da öğrencilerin %67.2'si hemşirelerin mesleki gelişmeleri takip etme ve aktarma konusunda yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Aynı çalışmada öğrencilerin sadece %3.7'si hemşireleri mesleki gelişmeleri takip etmede iyi olarak değerlendirmişlerdir.

Araştırmada öğrencilerin çoğu mesleği sevme/sürdürme konusunda klinik hemşirelerinin kendilerini olumsuz etkilediklerini ifade etmektedirler. Keser ve arkadaşlarının (2008) yaptıkları çalışmada da mesleğe ilişkin olumsuz düşüncelerin hemşireler tarafından öğrenciye yansıtılmasının öğrencilerin motivasyonunu etkilediği saptanmıştır. Hemşirelerle yapılan bir çalışmada hemşirelerin %27'si öğrencide olması gereken en önemli özelliklerden birinin meslek sevgisi olduğunu belirtmektedirler (Eskimez ve ark. 2005). Hemşirelik mesleğini seçen öğrenciler toplumun hemşirelik bakımından etkilenmiş olarak eğitime başlar. Eğitim programında yer alan mesleki dersler öğrencilerin mesleği tanımlarını ve anlamalarını sağlar. Mesleğin geleceğine umutla bakan ve mesleğin ne olduğunu kavramış olarak hizmet veren hemşireler, öğrenci hemşirelerin mesleğe ilişkin görüşlerini, algılarını, mesleğin geleceğine ilişkin bakışlarını etkiler (Kızılgut ve Ergöl 2011). Henüz öğrencilik dönemindeki hemşirelerin mesleği sevme/sürdürme konusunda olumsuz olarak etkilenmeleri hemşire olarak mesleklerini icra etmeleri sürecine de yansımakta ve bu kısır döngü bu şekilde devam etmektedir. Öğrenci hemşireler, mesleğini sevme/sürdürme konusunda kendilerini olumsuz etkileyen hemşirelerde kendi geleceklerini görmekte ve bu hayal kırıklığı meslekten soğumalarına neden olabilmektedir (Gözüm ve ark. 2000; Kızılgut ve Ergöl 2011).

Öğrenciler, hemşirelerin kendileri ile olan iletişimlerini orta olarak tanımlamaktadırlar. Gözüm ve arkadaşlarının (2000) çalışmasında da öğrenciler hemşirelerin kendileriyle olan iletişimlerini "ne iyi, ne kötü" olarak de-

ğerlendirmişlerdir. Hemşirelik insan ilişkileri üzerine temellenmiş bir meslektir ve hemşirelik bakım sürecinin etkinliği hemşirenin diğer bireylerle etkin iletişim kurma yeteneğine bağlıdır (Tutuk ve ark. 2002). Kişiler arası etkileşimin temelini oluşturan iletişimin etkili olarak kullanılabilmesi meslek alanında ilişkileri kolaylaştırıcı olabilmektedir (Kumcağız ve ark. 2011). Ayrıca literatürde öğrenci hemşirelerin klinik değerlendirmelerinde iletişim becerilerine bakılmasının önemi vurgulanmaktadır (Çavuşoğlu 1993). Klinik uygulamalar sırasında etkili bir iletişim kurmaları gereken öğrencilerin hemşirelerle olan iletişimlerini orta olarak tanımlamaları uygulamalı eğitimlerini olumsuz etkileyecektir.

Öğrencilerin yarısı (%53.9) klinik hemşirelerinin eğitimlerinden sorumlu olduklarını düşünmektedirler. Akyüz ve arkadaşlarının (2007) yaptıkları çalışmada hemşireler klinik öğretim sırasında öğrencilerden birinci derecede dersin öğretim görevlilerini, ikinci derecede klinik sorumlu hemşiresini, üçüncü derecede klinik hemşiresini sorumlu kişi olarak belirtmişler ve öğrencilerin klinik uygulamaları sırasında kendilerini sorumlu hissettiklerini ifade etmişlerdir. Rush Üniversitesi'nde klinik hemşireleri hem hastane hem de okulda hemşirelik eğitiminde sorumluluk almaktadırlar (Gözüm ve ark. 2000). Ülkemizde ise çok yakın bir zamana kadar klinik hemşirelerinin hemşirelik öğrencilerinin uygulamalarına ilişkin yasal bir sorumlulukları yoktu. 8 Mart 2010 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan Hemşirelik Yönetmeliği'ne göre hemşireler (yönetici hemşireler ve servis hemşireleri) öğrencilerin klinik eğitimlerine uygun ortam sağlamak konusunda yasal olarak bir sorumluluğa sahiptirler.

İstendik klinik öğretim ortamı, öğrencinin deneyimli personel ile daha sık ve kaliteli bağlantılar kurmasını sağlar. Yapılan çalışmalarda, klinik ortamda öğrenciye hedeflenen becerilerin kazandırılabilmesi için iyi rol modellerinin önemi vurgulanmış ve kalifiye bir personelin olmadığı ortamlarda problemlerin ortaya çıkabileceği belirtilmiştir Akyüz ve ark. (2007) çalışmasında öğrenciler hemşirelerin hemşirelik bakımı ve fizik/dış görünüm (forma, makyaj, takı vb.) konusunda kendilerine iyi rol model olmadıklarını belirtmişlerdir. Gözüm ve arkadaşlarının (2000) yaptıkları çalışmada öğrenciler hemşirelerin fiziksel görünüm konusunda kendilerine iyi rol model olmadıklarını belirtmişlerdir. Aynı çalışmada klinik hemşirelerinin öğrenciler tarafından en az beğenilen özelliklerinin hasta bakım ve tedavisine yönelik uygulamalar olduğu bulunmuştur. Akyüz ve arkadaşlarının (2007) hemşirelerle yaptıkları ça-

lişmada ise hemşirelerin %77.6'sı klinik eğitimde kendilerini öğrenciler için iyi bir rol model olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Hemşirelerin genellikle iş merkezli ve daha çok bağımlı işlevleri yerine getirmelerinin, bakım verme işlevleri ve öğrencilerin öğrendikleri ile uygulanan hemşirelik uygulamaları arasındaki farklılıkların bu sonuca neden olduğu düşünülebilir. Öğrencilerin beceri geliştirmede örnek modellerin davranışlarını kendi davranışlarına yansıtma durumunda; kendilerine iyi rol model olmayan hemşirelerin davranışlarından etkilenmeleri, uygulamalı eğitimlerini olumsuz etkileyebilmektedir.

Öğrencilerin sınıflarına göre, hemşirelerin eğitimlerine katkı sağlama durumları ile ilgili görüşleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark olduğu, 3. sınıf öğrencilerinin 2. ve 4. sınıf öğrencilerine göre hemşirelerin klinik ortamda eğitimlerine daha fazla katkı sağladıklarını düşündükleri belirlenmiştir. Aytekin ve arkadaşlarının (2009) yaptıkları araştırmada ise 3.sınıf öğrencilerinin klinik alanda yaşadıkları güçlüklerin daha çok sağlık personeli ve uygulama alanından kaynaklandığı bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre hemşirelerin eğitimlerine katkı sağlama durumları ile ilgili görüşleri arasında da istatistiksel anlamlı farkın olduğu; erkek hemşirelik öğrencilerinin kız hemşirelik öğrencilerine göre, klinik hemşirelerinin eğitimlerine daha fazla katkı sağladıklarını düşündükleri bulunmuştur. Aytekin ve arkadaşlarının (2009) araştırmasında da erkek öğrenciler klinik ortamda kendilerinden kaynaklanan güçlükleri daha fazla yaşarken, kız öğrencilerin klinik ortamdaki sağlık personeli ve klinik alan ile ilgili güçlükleri daha fazla yaşadıkları bulunmuştur. Son yıllarda yapılan araştırmalarda artık hemşirelik mesleğinde erkeklerin de yer alması gerektiği ve toplumun da buna olumlu yaklaştığı anlaşılmaktadır (Kocaer ve ark. 2004; Ünsal ve ark. 2010; Kaya ve ark. 2011; Turan ve ark. 2011). Sağlık-Sen'in 12 bölgede yaptığı 869 hemşirenin yer aldığı araştırmada, hemşirelerin %54'ü erkeklerin hemşirelik mesleğinde yer almasının fiziksel anlamda işlerini hafifleteceğini belirtirken, Kocaer ve arkadaşlarının araştırmasında (2004) hemşirelik öğretim elemanlarının %100'ü, hemşirelik öğrencilerinin %97'si mesleğe erkek üyelerin alınmasını istemiştir. Hemşirelik mesleğine erkek üyelerin girmesi ile birlikte hemşirelik mesleği üzerindeki kadın mesleği olmasından kaynaklanan olumsuz görüşlerin en aza ineceği düşünülmektedir. Bu nedenler, hemşirelerin erkek öğrencilerin klinik uygulamalarına kız öğrencilere göre daha fazla katkı sağlamalarının gerekçesi olarak düşünülebilir.

SONUÇ

Hemşirelik öğrencileri, klinik hemşirelerinin eğitimlerine katkılarının az olduğunu, kendilerine iyi rol model olmadıklarını, klinik eğitimde sorumluluk almaları gerektiğini, ancak sorumluluk almadıklarını düşünmektedirler. Öğrenci hemşireler, hemşirelik bakımı konusunda karşılaştıkları sorunlarda hemşirelerden bekledikleri yardımı alamamaktadırlar. Sonuç olarak, öğrenciler tarafından mesleki gelişmeleri aktarma konusunda yeterli bulunmayan klinik hemşirelerinin, klinik eğitime katkılarının az olduğu söylenebilir.

Etkili klinik eğitim ortamı sağlanması için klinik hemşirelerle akademisyen hemşirelerin bir araya gelerek klinik uygulama protokollerinin belirlenmesi, hemşireler ve öğrenci hemşireler arasında karşılıklı beklentilerin paylaşılması, klinik hemşirelerinin yetkili birimler tarafından öğrenci eğitimi konusundaki yasal sorumlulukları hakkında bilgilendirilmesi ve bu konuda eğitimlerinin sağlanması, klinik hemşirelerinin öğrenci eğitimleri konusunda yönetici hemşireler tarafından denetlenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akyüz A, Tosun N, Yıldız D ve ark. (2007) Klinik öğretimde hemşirelerin, kendi sorumluluklarına ve hemşirelik öğrencilerinin çalışma sistemine ilişkin görüşleri. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 6(6):459-464.
- Aydın MF, Argun MŞ (2010) Bitlis Eren Üniversitesi sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin hastane uygulamalarından beklentileri ve karşılaştıkları sorunlar. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(4): 209-213.
- Aytekin S, Özer FG, Beydağ KD (2009) Denizli Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin klinik uygulamalarda karşılaştıkları güçlükler. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 4(10):138-149.
- Bayık A, Altıntop N (1999) Hemşirelerin öğrencilerin klinik eğitimlerine yardım etme ve katılma istekleri ve bunu etkileyen etmenlerin incelenmesi. VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildiri Özet Kitabı, Erzurum s.74.
- Çavuşoğlu H (1993) Öğrenci hemşirelerin klinik performanslarının değerlendirilmesi. Türk Hemşireler Dergisi, 43(2):27-29.
- Çelikkalp Ü, Aydın A, Temel M (2010) Bir sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin aldıkları eğitime ilişkin görüşleri. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi,3(2):3-14.
- Çınar N, Altun İ, Köse D (2011) Öğrenci hemşirelere göre hemşirelik eğitiminde gözlenen eksiklikler. <http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/ialtun>

- /poster/ialtun30.06.2011_08.34.22poster.pdf (erişim: 18.11.2011).
- Elçigil A, Sarı HY (2011) Facilitating factors in clinical education in nursing (Hemşirelik öğrencilerinin klinik eğitiminde kolaylaştırıcı faktörler). DEUHYO ED, 4 (2): 67-71.
- Erenel AŞ, Dal Ü, Kutlutürkan S ve ark. (2008) Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin ve hemşirelerin intörlük uygulamasına ilişkin görüşleri. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi, 15(2):16-25.
- Eskimez Z, Alparslan N, Öztunç G ve ark. (2005) Hemşirelerin Adana sağlık yüksekokulu öğrencileri ve öğretim elemanlarının klinik uygulamalarına ilişkin görüşleri. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 8(3):30-39.
- Gözüm S, Ünsal A, Kaya A ve ark. (2000) Hemşirelik öğrencileri gözüyle klinik hemşireleri. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 3(1): 29-35.
- Fadıloğlu Ç, Esen A, Akyol D (1997) Öğrenci ve mezun hemşirelerin klinik uygulamalara ilişkin beklentilerinin karşılaştırılması. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, Kıbrıs, s.30-36.
- Karaöz S (2003) Hemşirelikte klinik öğretime genel bir bakış ve etkin klinik öğretim için öneriler. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 5(1): 15-21.
- Kaya N, Turan N, Öztürk A (2011) Türkiye’de erkek hemşire imgesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8 (1):16-30.
- Keçeci A, Taşocak G (2009) Öğretim elemanlarının iletişim becerileri: Bir sağlık yüksekokulu örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 2(4): 131-136.
- Keser İK, Çalışkan M, Gördebil E ve ark. (2008) Ebelik ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin okul-hastane işbirliğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 11(4):1-9.
- Kızgıt S, Ergöl Ş (2011) Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliği algılayışı ve hemşirelik rollerine ve hemşireliğin geleceğine bakışı. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 14(2):10-15.
- Kocaer Ü, Öztop T, Usta N ve ark. (2004) Hemşirelik mesleğinde erkek üyelerin yeri. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 7(2):23-29.
- Konak DŞ, Dericioğulları A, Kılınç G (2008) Burdur devlet hastanesi’nde çalışan hemşirelerinin klinik uygulamalarına ve öğretim elemanlarıyla işbirliği yapmaya ilişkin görüşleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 15(1): 1-5.
- Kumcağız H, Yılmaz, M, Çelik SB ve ark. (2011) Hemşirelerin iletişim becerileri: Samsun ili örneği. Dicle Tıp Dergisi, 38(1): 49-56.
- Taşçı KD (2006) Hemşirelik öğrencilerinin doğum ve kadın hastalıkları hemşireliği dersi klinik uygulamasına yönelik değerlendirmeleri. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 9(3): 52-61.
- Turan N, Öztürk A, Kaya H ve ark. (2011) Toplumsal cinsiyet ve hemşirelik. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 4(1):167-173.
- Tutuk A, Al D, Doğan S (2002) Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 6(2): 36-41.
- Ünsal A, Akalın İ, Yılmaz V (2010) Farklı meslek çalışanlarının erkek hemşirelere ilişkin görüşleri. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7 (1):420-431.
- Hemşirelik yönetmeliği.
http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/03/20100308-4.htm (erişim: 15 Şubat 2012).